

Studia Biblica Slovaca

Ročník 10

2018

Číslo 2

Offprint



Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník X (2018), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAKOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Euclid, USA) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali: Alessandro Coniglio OFM, Štefan a Clare Macko, Zuzana Očkajáková a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v dvoch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2018

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Abstrakty

Biblica 98 (2017)¹

(č. 1) 1-9: **K. Akiyama: How Can Love Be Commanded? On Not Reading Lev 19,17-18 as Law.** Prikázanie milovať bližného svojho ako seba samého (Lv 19,18) sa zdá byť nad ľudské sily a priam irelevantné pre právny systém, pretože slovo „milovať“ sa skôr viaže s oblasťou ľudských citov než s právom. Akiyama rozoberá charakter Lv 19,17-18 v interpretačnom rámci právnych textov Pentateuchu, ako aj v kontexte múdroslovnej literatúry. Podľa jeho záveru má toto prikázanie charakter múdroslovného napomenutia a exhortácie, ktoré nebolo určené pre súdne vymáhanie či trestanie za jeho porušenie.

10-24: **Y. Kim: The Referent of ‘Our Shield’ in Psalm 84,10.** Ž 84,10 možno preložiť ako „Bože, náš štít, pozri a pohliadni na tvár svojho pomazaného.“ Alebo aj ako „Bože, pozri na náš štít a pohliadni na tvár svojho pomazaného.“ Kim zvažuje opodstatnenosť oboch prekladov z hľadiska štruktúry žalmu a lexiky. Pretože sa slovo „štít“ v metaforách SZ skoro výlučne vzťahuje na Boha a nie na ľudských vodcov, je náležité uprednostniť prvý preklad, ktorý odpovedá aj LXX a Vulgáte, kde je „naš štít“ preložený ako „naš ochranca“ v zmysle Božieho atribútu.

25-36: **W. A. Ross: Style and Familiarity in Judges 19,7 (Old Greek). Establishing Dependence within the Septuagint.** Štádia prekladu Septuaginty možno zachytiť pri porovnávaní podobných textov, ktoré sa však nachádzajú v rôznych biblických knihách. Ross preto porovnáva grécky text Gn 19,4-8 s textom Sdc 19,22-44, ktorý opisuje príchod pocestných do nehostinného kraja, kde ich chcú miestni znásilniť. Kľúčovú úlohu pri tom zohráva skoro navlas rovnaký verš Gn 19,7 // Sdc 19,23, ktorý sa v hebrejskej predlohe štylisticky od seba odlišuje. Táto paralela poukazuje na skutočnosť, že grécky

¹ Dostupné na: Peeters Online Journals (<http://poj.peeters-leuven.be>). Kto by mal záujem o niektorý z článkov, a nemá k nemu on-line prístup, môže sa obrátiť na: jaroslav.mudron@gmail.com.

preklad Gn (a možno celý Pentateuch) bol už v čase prekladania Sdc ustálený a tešil sa autorite ako normatívny text.

37-54: **L. Zelyck: Matthew 18,1-14 and the Exposure and Sexual Abuse of Children in the Roman World.** V starovekom grécko-rímskom svete boli pedofília a odvrhnutie novorodencov beztretným a pomerne bežným javom. Raná kresťanská a židovská averzia voči týmto činom umožňujú podľa Zelycka interpretovať Mt 18,1-14 v zmysle zneužívania detí a vystavovania novorodencov smrti. Rozhodujúce slovo „pohoršiť“ sa v kontexte Mt 5,27-30, Ž. Šal. 16,7 a bNid. 13b vzťahuje na hriechy v oblasti sexuality, pričom ďalší výraz v Mt 18,10, „opovrhnuť (maličkým)“, označuje odvrhnutie dieťaťa po jeho narodení. V kontraste s týmito praktikami žiada Mt 18,5 „prijat“ dieťa a postarať sa oň.

55-71: **J.-Ph. Fabre: Le possédé de Gérasa (Marc 5,1-20). Quand l'intrigue est théologie.** Príbeh o uzdravení posadnutého v Geraze (Mk 5,1-20) je neobyčajne rozvinutý a zložitý. Fabre podrobne analyzuje jeho naratívnu štruktúru a dokazuje, ako je za jeho zložitou ukrytá teológia týkajúca sa evanjelizácie národov: po tom ako zjavuje svoju moc nad zlými silami (vv. 8-13), dáva Ježiš najavo svoju túžbu, aby sa zvest' o jeho moci šírila medzi pohanmi (vv. 18-20). Týmto spôsobom sa rozuzlenie zápletky (*l'intrigue de résolution*) spája s odhalením podstaty deja (*l'intrigue de révélation*).

72-90: **S. Grindheim: The Kingdom of God in Romans.** V protiklade so synoptickými evanjeliami, v Pavlových listoch nemá termín „Božie kráľovstvo“ ústredné miesto. Táto lexikálna odlišnosť však neznamená, že by sa bol Pavol rozchádzal s Ježišovým ohlasovaním. Grindheim naopak odkrýva teologickú príbuznosť realizovanej eschatológie medzi synoptikmi, 1Kor 15,20-28 a Rim 5-8. Pavlova koncepcia kozmického zla je v súlade s vtedajšími židovskými predstavami, no porazenie tohto zla skrze Ježišovu smrť a zmŕtvychvstanie otvára cestu Božej kráľovskej moci, ktorá sa konkrétne odráža v novom etickom systéme vo svetle milosti a nového stvorenia.

91-111: **S. Buttica: «La foi agissant par l'amour» (Galates 5,6). Justification par la foi et parénèse du jugement dans la lettre aux Galates.** V súvislosti s Pavlovým Listom Galaťanom sa hovorí o kríze miestnej cirkvi, v ktorej začínali prevládať tendencie prijímať židovské praktiky. Buttica analyzuje vzťah medzi teológiou a etikou v Gal a predstavuje sociologický charakter Pavlovoho riešenia tejto krízy. Posolstvo ospravedlivenia vierou je centrálné pre prvú časť Listu (1-4), pričom v jeho druhej časti (5-6) zaznieva dôraz na praktický rozmer étosu, podmienený vyhlídkou na Boží konečný súd. Obidva rozmery, teologický aj etický, sa jednotia v koncepcii „nového stvorenia“ (6,15) a „viery činnej skrze lásku“ (5,6).

(č. 2) 161-172: **L. Quick: Laying Og to Rest. Deuteronomy 3 and the Making of a Myth.** Bášanský kráľ Og je v Dt 3 opísaný ako posledný z pokolenia Refaimcov (רפאים) a jeho lôžko (שער) nadrozmerných rozmerov (9 × 4 lakte) dáva tušiť, že nebol obyčajným človekom. Quicková prechádza históriou interpretácie Dt 3,11 a polemizuje s tendenciou niektorých bádateľov vidieť v postave Oga isté božstvo podsvetia, či chápať jeho „lôžko“ ako sarkofág alebo mohylu. Tieto teórie sú založené na sporných interpretáciách niektorých ugaritských zmienok o *rp'um* a jedného ťažko čitateľného fenického hrobového nápisu.

Naproti tomu kontext Dt a ďalších biblických kníh naznačuje, že kráľ Og a jeho lôžko sú pozostatkami mýtickej minulosti prastarých obrov, nad ktorými Izrael víťazí.

173-190: **U. Berges: Trito-Isaiah and the Reforms of Ezra/Nehemiah. Consent or Conflict?** Historicky vzaté, tzv. tretí Izaiáš tvoril záverečné kapitoly Iz (56–66) v čase, keď Ezdráš a Nehemiáš obnovovali politický a náboženský život v Judei. Berges z tohto dôvodu pozorne porovnáva teologické, sociologické a politické koncepty týchto poexilových diel. Hoci je ich spoločným motívom centrálna úloha Jeruzalemského chrámu, TrIz pristupuje k hlavným otázkam doby eticky, kým Ezd-Neh uprednostňujú prístup etnický. Zásadný rozdiel medzi nimi nespočíva ani tak v otvorenosti voči novoobrátencom, ako skôr v prístupnosti Pánovho kultu pre cudzincov a neobrezancov.

191-207: **B. Kilchör: The Meaning of Ezekiel 44,6-14 in Light of Ezekiel 1-39.** Jasné rozlíšenie medzi levitskými kňazmi a ostatnými levitmi v Ez 44 viedlo mnohých biblistov k historickej rekonštrukcii rozdelenia úloh v Chráme pred babylonským zajatím. Kilchör oproti tomu interpretuje Ez 44 v kontexte celej knihy. Synchronistické čítanie Ez 44,6-14 odкрýva nadväznosti na kap. 8 (ohavnosti páchané v Chráme), kap. 14 (celý dom Izraela sa spreneveruje), kap. 16 (ohavnosti rušia Božiu zmluvu) a kap. 23 (za znesvätenie Chrámu sú zodpovední cudzinci). V obnovenom chráme sa už oltár nenachádza na nádvorí, ale vo vnútri svätyne, kde môžu vstúpiť len levitskí kňazi. Úlohou ostatných levitov je byť spolu s ostatnými Izraelitami na vonkajšej strane Chrámu a slúžiť im tam.

208-226: **D. Verde – P. Van Hecke: The Belligerent Woman in Song 1,9.** V Pies 1,9 je snúbenica prirovnávaná ženichom ku „kobyly faraónovho voza“. Verde a Van Hecke skúmajú význam tohto prirovnania na základe kognitívnej lingvistiky a dobovej literatúry. Predstavenie ženy vo svetle vojenskej terminológie nie je zriedkavým javom v SZ a v mimobiblických dielach. Metafora „kobyly faraónovho voza“ naznačuje neodolateľne prítlačlivú silu ženskej krásy.

227-233: **P. D. Myers: Do Nomina Sacra Influence the Textual Transmission of 2 Esdras 12,12?** V starovekých rukopisoch sú často opakujúce sa mená svätých miest a osôb uvádzané skratkami, ktoré mohli viesť prepisovateľov k textovým omylom. Myers zvažuje takýto omyl v gréckom texte 2Ezd 12,12, kde sa vyskytuje pojem Ισραηλ namiesto jeho ekvivalentu לירושלם podľa Neh 2,12. Nahradenie slova Jeruzalem termínom Izrael je pochopiteľné, keď uvážime vizuálnu podobnosť skratiek týchto svätých výrazov v gréckych rukopisoch, t. j. ΙΑΗΜ a ΙΗΛ.

234-256: **M. F. De Campos: The ‘Sign from Heaven’ and the ‘Bread from Heaven’ (Mark 8,10-13).** Žiadosť farizejov, aby Ježiš vykonal „znamenie z neba“ (Mk 8,10-13), je zasadená medzi druhé rozmnoženie chleba (Mk 8,1-9) a Ježišove vyčítanie učeníkom, že nepochopili význam tohto zázraku (Mk 8,14-21). Literárne usporiadanie troch statí a ich tematické prepojenie (chlieb, skúška, znamenie) sú podľa Camposa alúziou na starozákonné príbehy o manne. Ježiš v Mk 8,10-13, podobne ako Boh počas putovania Izraela po púšti, zažíva odmietnutie zo strany tých, ktorí dostali chlieb z neba.

257-269: **H. Méndez: ‘He Spoke... Forever.’ A Hebrew Idiom in Luke 1,55.** Zmienku o „Abrahámovi a jeho potomstve (navěky)“ v závere Magnifikátu možno chápať aj v spojitosti s témou milosrdenstva (pamätal na svoje milosrdenstvo... Abrahámovi a jeho potomstvu) namiesto vyjadrenia adresáta Božieho hovoru (ako hovoril našim otcom

Abrahámovi...). Méndez však odmieta túto interpretáciu a na základe podobných výrazov v Knihe Jubileí a v Žalmoch Šalamúna dokazuje, že hebrejské slovné spojenie „hovoriť naveky“ vystihuje motív sľubu, ktorý navyše vhodne „sedí“ v rámci teológie zmluvy a spásy tohto chválospevu.

270-286: **J. M. Granados Rojas: El ‘segundo signo’ en el Cuarto Evangelio.**

V Aristotelovom ponímaní prózy možno zápletku deja rozuzliť buď pomocou zvratu deja (peripetia) alebo rozpoznania pravdy (anagnorisis). Granados identifikuje oba tieto modely v príbehu o uzdravení syna kráľovského úradníka v Jn 4,46-54. Samotné uzdravenie (peripetia) je vykonané Ježišovými slovami: „Chod', tvoj syn žije“, a to v hodine, ktorú úradník neskôr rozpozná (anagnorisis) ako čas uzdravenia. V tomto svetle dvojakého modelu interpretuje autor článku niektoré zásadné rozdiely medzi Jn 4,46-54 a verziou príbehu v synoptických evanjeliách.

*Jaroslav Mudroň SJ
Pápežský biblický inštitút
3, Paul Emile Botta St.
91004 Jeruzalem
Izrael*

Liber Annus LXVII 2017

V ročenke Liber Annus LXVII za rok 2017, ktorú vydalo Studium Biblicum Franciscanum (SBF) v Jeruzaleme, je spracovaných 20 vedeckých článkov (9 – 477) s ich abstraktmi (485 – 496). Na ďalších stranách nájdeme zoznam knižných titulov, ktoré doplnili knižnicu SBF (497 – 503). Na posledných stranách ročenky je uvedená správa o licenčných tézach a jednej doktorandskej téze študentov SBF za akademický rok 2016 – 2017 (505 – 509) a tiež index LA za obdobie 1981 – 2016 (512 – 523).

9-27: **Michelangelo Priotto: L'itinerario geografico-teologico di Abramo. I: Da Uralle Querce di Mamre (Gn 11,27–14,24).** V prvom článku ročenky sa pozornosť venuje Abrahámovmu putovaniu. Zámerom autora je zistiť, či príbehy Abrahámovho cyklu majú na úrovni finálnej redakcie význam jednoduchej antologickej zbierky alebo ako navrhuje autor, sú nositeľmi uceleného teologického zmyslu. Autor zvlášť skúma, či geografický pohyb patriarchu má symbolicko-teologický význam. V prvej časti Abrahámovho cyklu (Gn 11,27–14,24) sa objavuje niekoľko premiestnení: z Uru do chaldejského Cháranu (11,27-32); z Cháranu do krajiny Kanaán (12,1-9); z Kanaánu do Egypta (12,10-20); z Egypta späť do Kanaánu, s prvým usadením pri Mamreho duboch v Hebrone (13,1-18). Toto Abrahámovo putovanie nie je len obyčajným itinerárom nomáda. Z pohľadu redaktora majú tieto cesty bohatý symbolicko-teologický význam: ťažká, ale rásna cesta smerom do Božej krajiny, do krajiny, ktorá sa stále viac stáva krajinou viery. Takéto vysvetlenie je významné pre exulantskú a post-exulantskú komunitu, ktorá hľadala krajinu viery.

Obsah

Edgar KELLENBERGER

Bezmenné božské sily v Starom zákone? Debata s Erhardom
Gerstenbergerom 107-120

Mathew OLICKAL

„PÁNOVA sláva“ v kňazských púštnych tradíciách:
Diskutovaný prípad Numeri 14,10 121-141

Bernard GOSSE

42 generácií v Ježišovej genealógii v Mt 1,1-17 a symbolizmus
čísla 42 ako prekliatia alebo požehnania v Biblii a v Egypte 142-151

Poznámky

Adriana ALEXYOVÁ

Návrh štruktúry Knihy Numeri 152-158

Steven S. FASSBERG

Poznámka k elipse predložky *bet* pred podstatnými menami בית
a פתח 159-164

Abstrakty a recenzie 165-176

Správy a oznamy 177-180

Contents

Edgar KELLENBERGER

Faceless Divine Energies in the Old Testament? A Conversation
with Erhard Gerstenberger 107-120

Mathew OLICKAL

The “Kabod Yahweh” in the Priestly Wilderness Traditions:
Numbers 14:10 as a Case Study 121-141

Bernard GOSSE

The 42 Generations of the Genealogy of Jesus in Matt 1:1-17, and
the Symbolism of Number 42, Curse or Blessing, in the Bible and
in Egypt 142-151

Notes

Adriana ALEXYOVÁ

A Proposal for a Structure of the Book of Numbers 152-158

Steven S. FASSBERG

A Note on the Ellipsis of the Preposition *Bet* before the Nouns בית
and פתח 159-164

Abstracts and Reviews 165-176

Communications and References 177-180

ISSN 1338-0141

www.biblica.sk